

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25.06.1981, sp. zn. 3 Cz 58/81, ECLI:CZ:NS:1981:3.CZ.58.1981.1

Číslo: 13/1983

Právní věta: Z právního úkonu učiněného pracovníkem socialistické organizace v občanskoprávním vztahu s občanem nevzniknou účastníkům tímto úkonem dohodnutá práva a povinnosti, je-li obecně závazným právním předpisem vyloučeno, aby organizace mohla v tomto vztahu vystupovat svým jménem.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 25.06.1981

Spisová značka: 3 Cz 58/81

Číslo rozhodnutí: 13

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Organizace socialistické, Právní úkony

Předpisy: 40/1964 Sb. § 20 109/1964 Sb. § 18a

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalující organizace se žalobou domáhala doplacení ceny služby spočívající v dodání a montáži rodinného montovaného domku typu TL 6, která byla žalovaným poskytnuta na základě smlouvy uzavřené mezi účastníky 26. 1. 1972. Na dodávku bylo vystaveno několik faktur, které žalovaní uhradili, avšak konečná faktura č. 08/4398 z 22. 12. 1979 znějící na 28 543 Kčs uhrazena nebyla.

Okresní soud v Bruntále rozsudkem rozhodl, že žaloba, aby žalovaní byli povinni zaplatit žalobci částku 28 543 Kčs s přísl. se zamítá; dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Své rozhodnutí soud prvního stupně odůvodnil tím, že smlouva z 26. 1. 1972 byla uzavřena neplatně, neboť měl za to, že žalující organizace touto smlouvou překročila stanovený předmět své činnosti a že tedy z neplatné smlouvy nelze uplatňovat žádná práva ani povinnosti včetně práva na zaplacení ceny služby.

K odvolání žalující organizace krajský soud v Ostravě svým rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a uložil žalobci, aby uhradil žalovaným náklady odvolacího řízení. Své rozhodnutí odvolací soud odůvodnil tím, že žalující organizace uzavřením smlouvy z 26. 1. 1972 překročila rozsah vymezeného předmětu činnosti, takže byla tato smlouva neplatná a z neplatné smlouvy nelze uplatňovat nárok na zaplacení ceny služby, ale jen nárok na vzájemné vrácení plnění.

Nejvyšší soud ČSR rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ČSR,

tak, že těmito rozsudky soudů obou stupňů byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Právní vztah mezi žalující socialistickou organizací a žalovanými občany, který vznikl na základě smlouvy z 26. 1. 1972 označené jako „kupní dodávková smlouva“, je občanskoprávním vztahem.

Jak vyplývá z ustanovení § 18 o. z., socialistické organizace mají způsobilost mít práva a povinnosti v občanskoprávních vztazích. Způsobilost socialistických organizací vlastními právními úkony nabývat práv a povinností v občanskoprávních vztazích je vymezena jednak ustanovením § 19 o. z., podle něhož socialistické organizace vystupují v občanskoprávních vztazích svým jménem a mají majetkovou odpovědnost z těchto vztahů vyplývající, pokud není stanoveno jinak, a jednak ustanovením § 20 odst. 2 o. z., podle něhož právní úkony pracovníků organizace učiněné jejím jménem jsou právními úkony organizace, pokud je pracovníci učinili v mezích svých oprávnění; překročili-li pracovník organizace rozsah svého oprávnění, vznikají práva a povinnosti organizaci jen tehdy, pokud se právní úkon týká úkolů organizace a jde-li o překročení, o němž druhý účastník nemohl vědět.

Z toho vyplývá, že z určitého právního úkonu učiněného pracovníkem socialistické organizace v občanskoprávním vztahu by této organizaci nevznikla práva a povinnosti tehdy, bylo-li by obecně závazným právním předpisem vyloučeno, aby organizace mohla v tomto vztahu vystupovat svým jménem nebo jestliže by pracovník organizace překročil rozsah svých oprávnění a nebyly by splněny podmínky uvedené v ustanovení § 20 odst. 2 o. z.

Podle ustanovení § 18a hospodářského zákoníku 1) mohou socialistické organizace vyvíjet hospodářskou činnost jen v rozsahu vymezeném předmětem činnosti stanoveným ve zřizovací listině, ve statutu nebo ve stanovách anebo v jiném aktu, kterým jim byla určitá hospodářská činnost povolena. Organizace nesmějí vymezený rozsah předmětu činnosti překračovat nebo jinak vyvíjet hospodářskou činnost neoprávněně. Pokud v právních předpisech není stanoveno něco jiného, není překračováním předmětu činnosti maloobchodní prodej výrobků, které organizace vyrábí, úprava nebo jiné zpracování prodávaných výrobků a poskytování prací nebo výkonů s prodejem souvisejících, doplňkový prodej výrobků souvisejících s poskytovanými pracemi nebo výkonů a popřípadě též jiné dodávky, práce nebo výkonů, pokud jsou prováděny jen příležitostně, ojediněle a krátkodobě.

V projednávané věci způsobilost žalující organizace uzavřít vlastním právním úkonem s občanem smlouvu o dodávce rodinného montovaného domku a o provedení prací spojených s postavením jeho kompletní vrchní stavby, bylo třeba posoudit z hlediska rozsahu úkolů žalující organizace (§ 20 odst. 2 o. z.) a podle ustanovení § 18a hospodářského zákoníku, nepřekročila-li totiž žalující organizace uzavřením uvedené smlouvy meze předmětu své hospodářské činnosti. Mohla-li ovšem prodávat rodinné montované domky, mohla být vzhledem k ustanovení § 18a, věta třetí, hospodářského zákoníku oprávněna i k jejich úpravě nebo k jinému zpracování, jakož i k poskytování prací nebo výkonů souvisejících s jejich prodejem, pod něž lze zahrnout také provedení prací spojených s postavením kompletní vrchní stavby prodávaného rodinného montovaného domu (srov. ustanovení § 242 o. z.).

Vzhledem k tomu, že soudy obou stupňů zaměřily dokazování jen na zjištění některých skutečností odůvodňujících podle jejich názoru zamítnutí žaloby pro neplatnost uzavřené smlouvy, zůstalo řízení v obou stupních neúplné (srov. § 6, § 120 odst. 1 a § 153 odst. 1 o. s. ř.), když se soudy nezabývaly dalšími skutečnostmi, jež byly významné pro posouzení důvodnosti uplatněného nároku.

Žalující organizace dovozovala své právo na zaplacení ceny služby ze smlouvy označené jako „kupní

dodávková smlouva“. Protože občanský zákoník v ustanoveních části čtvrté o službách takový pojem nezná, bylo třeba zjistit podrobněji obsah smlouvy, aby bylo možné posoudit její právní povahu, např. zda šlo o prodej rodinného montovaného domku na objednávku (§ 240 o. z.) a o poskytnutí další služby spočívající v postavení jeho kompletní vrchní stavby (§ 242 o. z.), nebo o zhotovení rodinného montovaného domku na zakázku (§ 263 a násl. o. z.). Důvodnost uplatněného nároku dále závisela na tom, zda byla vystavena správná faktura se všemi náležitostmi (§ 232 odst. 2 o. z.), zakládající povinnost občana plnit k určitému datu. Konečně bylo třeba s ohledem na uváděné okolnosti případu zjišťovat, zda mezi účastníky trval v době rozhodování právní vztah ze smlouvy o poskytnutí služby a zda tento vztah nezanikl např. zrušením smlouvy ve smyslu ustanovení § 251 odst. 1 o. z., případně § 273 odst. 2 o. z.

Protože soudy obou stupňů nezjistily řádně skutečný stav věci, porušily svými rozsudky zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1 a § 153 odst. 1 o. s. ř. v souvislosti s ustanoveními § 19, § 20 odst. 2, § 39, § 232 odst. 2, § 240, § 242 a § 263 o. z. a § 18a hospodářského zákoníku.

1) zákona č. 109/1964 Sb. (ve znění vyhlášeném pod č. 37/1971 Sb. a ve znění zákonů č. 144/1975 Sb. a č. 165/1982 Sb.)